

JUBILEJI – ANNIVERSARIES

Vladimir Bračić
1919–1996
(Ob stoletnici rojstva)

Prof. dr. Vladimir Bračić. UKM, Zbirka drobnih tiskov

Ime dr. Vladimírja Bračića, katerega stoletnico rojstva so letos dostojno obeležili na mariborski univerzi in v njegovih rodnih haloških Cirkulanah, je tesno povezano tudi z najstarejšim slovenskim zgodovinskim glasilom *Časopisom za zgodovino in narodopisje* (ČZN), ki letos praznuje tri jubileje (sto petnajstletnico izhajanja, izid devetdesetega letnika in izid petinpetdesetega letnika Nove vrste). Zato se nam zdi še kako prav, da o Bračićevi povezanosti s ČZN seznanimo tudi bralce naše revije.

Od začetka izhajanja leta 1904 do nacistične okupacije leta 1941, ko je okupator ukinil vse slovenske organizacije, društva in kulturne ustanove, je bilo izdajatelj časopisa Zgodovinsko društvo v Mariboru. Kmalu po končani drugi svetovni vojni je bilo Zgodovinsko društvo obnovljeno, ponovno so zaživieli kulturni zavodi in nastajali novi, nastale so nove višje in visokošolske organizacije, le ČZN, ki je pred vojno ponesel ime Maribora najdlje v svet, ni izšel. Zamuda je med drugim nastala tudi zaradi centraliziranja organiziranosti slovenskih zgodovinarjev v Zgodovinskem društvu za Slovenijo, v katero se je kot podružnica vključilo tudi do takrat samostojno mariborsko društvo. Osrednje društvo v Ljubljani je z Zgodovinskim časopisom dobilo svoje glasilo in ko je kot glasilo podružnic leta 1953 v Ljubljani začela izhajati še *Kronika* (časopis za krajevno zgodovino), je bilo ustanavljanje regionalnih zgodovinskih glasil prepuščeno zgolj lokalnim pobudam. Očitno je med mariborskimi kulturniki takrat bilo preveč cincanja in premalo poguma za uresničitev takih pobud. Čeprav je Maribor v drugi polovici petdesetih let imel v ustanovah, ki so pred vojno izšle iz Zgodovinskega društva, in v nastalih po osvoboditvi, pa tudi med srednješkolskimi profesorji dovolj možnih sodelavcev revije, do obnove ČZN ni prišlo, kljub temu da sta bila v Mariboru še oba predvojna urednika (Franjo Baš in Janko Glazer). Tudi revija za kulturno politiko *Nova obzorja*, ki je izhajala v letih 1948–1964, ČZN ni mogla nadomestiti, čeprav je objavila tudi nekaj prispevkov, ki bi tematsko sodili vanj.

Šele v letih 1959–1961, ko se je kulturnim ustanovam v Mariboru pridružilo šest visokošolskih zavodov, je bila ustvarjena kadrovska in institucionalna možnost za ponovno oživitev znanstvenega dela. Tako je leta 1960 Višja komercialna šola vzela pod svoje okrilje mariborsko ekonomsko revijo *Naše gospodarstvo*, Združenje visokošolskih zavodov pa je sklenilo na predlog predstojnika dr. Vladimirja Bračiča izdajati *Znanstveno revijo*, za katero je svet združenja aprila 1964 tudi že namenil zagonska sredstva. Ker je bila samo zavest o potrebi obnove ČZN premalo, si je mariborska podružnica Zgodovinskega društva za Slovenijo ob proslavljanju šestdesetletnice Zgodovinskega društva leta 1963 in ČZN leto pozneje končno zastavila nalogo obnoviti svojo predvojno revijo. Uresničitev zamisli o ponovnem izhajanju ČZN se je konkretno in odločno lotil dr. Vladimir Bračič, ki se je zavedal pomena in vloge humanistične revije s takšno tradicijo, kot jo je imel ČZN. Njegov predlog o strnitvi obeh pobud (Visokošolskih zavodov in podružnice Zgodovinskega društva) je padel na plodna tla. Na posvetovanju 27. oktobra 1964 na Pedagoški akademiji, ki ga je sklical dr. Bračič, so se navzoči mariborski znanstveniki in kulturni delavci končno odločili za obnovo ČZN. Rojena je bila Nova vrsta ČZN. Oživljanje ČZN je trajalo polnih dvajset let, kar bosta Maribor in severovzhodna Slovenija kljub objektivnim težavam po drugi svetovni vojni pred zgodovino težko opravičila.

Izdajatelja časopisa sta postala Združenje visokošolskih zavodov Maribor in mariborska podružnica Zgodovinskega društva Slovenije, ki jo je vodil arhivar v Pokrajinskem arhivu Maribor prof. Antoša Leskovec. Za prvega urednika Nove vrste ČZN je bil določen profesor zgodovine na Pedagoški akademiji v Mariboru medievist Jože Koropec, ki je s komunikativnostjo, uredniško doslednostjo in raziskovalno prizadevnostjo to delo uspešno opravljal do junija 1984. Za nemoteno izhajanje revije se je obvezala mariborska Založba Obzorja, ki jo je vodil prof. Jože Košar.

Leta 1966 je z letnico 1965 izšel prvi letnik Nove vrste ČZN, ki je takoj naletel na zelo dober sprejem v domačih in tujih strokovnih krogih. Februarja 1966 je bil imenovan tudi stalni 19-članski uredniški odbor, ki so ga sestavljali: Vladimir Belaj (Pokrajinski muzej Ptuj), dr. Borut Belec (Pedagoška akademija Maribor), dr. Vladimir Bračič (predstojnik Visokošolskih zavodov Maribor), Janko Glazer (Študijska knjižnica Maribor – upokojenec), Ivan Grobelnik (Gimnazija Celje), Bruno Hartman (Študijska knjižnica Maribor), Jože Košar (Založba Obzorja Maribor), Antoša Leskovec (Pokrajinski arhiv Maribor), Drago Predan (Zgodovinsko-etnografsko društvo Celje), dr. Janez Rotar (Pedagoška akademija Maribor), Stanko Škalcer (Posavski muzej Brežice), dr. Fran Sušnik (pisatelj – Ravne na Koroškem), Franc Šebjanič (publicist, Murska Sobota), dr. Vanek Šiftar (Višja pravna šola Maribor), Bogo Teplý (Pokrajinski muzej Maribor – upokojenec), Andrej Ujčič (Umetnostna galerija Maribor), dr. Sergej Vrišer (Pokrajinski muzej Maribor), Milan Ževart (Muzej narodne osvoboditve Maribor) in urednik Jože Koropec (Pedagoška akademija Maribor). Uredniški odbor se je prvič sestal 18. marca 1966, dr. Bračič pa je v njem aktivno sodeloval od začetka pa vse do smrti leta 1996.

Po dveh desetletjih je bil za dr. Koropcem za glavnega in odgovornega urednika ČZN imenovan dr. Bračič, takrat že zaslužni profesor na Pedagoški akademiji. Dr. Bračič je časopis uspešno urejal od 21. (1985) do prvega zvezka 28. letnika Nove vrste leta 1992. Takrat je urednikovanje zaradi bolezni predal mag. Marjanu Žnidariču.

V imenu Združenja visokošolskih zavodov Maribor je 28. decembra 1965 dr. Bračič z Založbo Obzorja podpisal prvo pogodbo o izdajanju in zalaganju ČZN. Ob ustanovitvi univerze v Mariboru leta 1975, katere prvi rektor je za dve mandatni obdobji postal dr. Bračič, so bile po njegovi zaslugi pravice in dolžnosti izdajatelja časopisa prenesene na Univerzo. Na osnovi zakona o javnem obveščanju (1973) je revija leta 1975 poleg uredniškega odbora dobila še izdajateljski svet, v katerem je bilo 15 članov. Poleg predstavnikov obeh izdajateljev in založnika še predstavniki Geografskega in Etnografskega društva, Zavoda za šolstvo, sodelavcev revije, skupščine občine Maribor in občinske konference Socialistične zveze Maribor. Po Francu Mariču in Stojanu Požarju je tretji predsednik izdajateljskega sveta ČZN leta 1981 postal dr. Bračič. Ko

je čez tri leta, leta 1984, prevzel uredniške posle revije, je funkcijo vodenja izdajateljskega sveta prepustil dr. Brunu Hartmanu, ostal pa je član sveta. Po tej spremembi v upravljanju revije se je število članov uredniškega odbora zmanjšalo na devet. Leta 1989 se je izdajateljski svet preimenoval v časopisni svet revije, ki je imel devet članov in je deloval do leta 1997.

Dr. Bračič je pri urejanju ČZN ostal zvest temeljnemu konceptu časopisa – interdisciplinarnosti, pridobil je nekaj novih sodelavcev, pokrivati pa je začel tudi področja oziroma stroke, ki se dotlej v ČZN niso pojavljale. Z vso upravičenostjo ga lahko uvrstimo v sam vrh velikih mož najstarejše slovenske zgodovinske revije, kot so bili dr. Fran Kovačič, profesorja Franjo Baš in Janko Glazer ter dr. Jože Koropec. Ne samo da je utemeljil in ustanovil po četrto stoletnem zastoju Novo vrsto ČZN, ves čas je kot znanstvenik – geograf revijo tudi soustvarjal in se v vlogi stalnega člana uredniškega odbora ter izdajateljskega sveta (precej let tudi v vlogi prvega moža obeh organov) čutil odgovornega za redno izhajanje in uspešno upravljanje revije, in to v obdobju, ko je vlagal izredne napore, da so mariborski visokošolski zavodi leta 1975 lahko prerasli v univerzo, ob tem pa bil še profesor na oddelku za geografijo na Pedagoški akademiji v Mariboru. V mariborsko kulturno dogajanje pa dr. Bračič ni bil vpet samo prek ČZN, ampak je bil nekaj let tudi uspešen predsednik založniškega sveta Založbe Obzorja in eno mandatno dobo tudi predsednik skupščine Kulturne skupnosti Maribor. To so bila leta, ko je bila Založba Obzorja kljub močno znižanim državnim subvencijam za knjige po številu izdanih naslovov knjig druga slovenska založba, mariborska kultura pa sredi velike gledališke investicije.

Že ob njegovi smrti sem zapisal, da bi težko našli človeka, ki bi se v življenju s tolikšno vnemo in življenjsko močjo loteval tako različnih stvari, kot se jih je dr. Vladimir Bračič. Njegovo življenje in delo se je odvijalo v burnem času povojne obnove in preobrazbe slovenske družbe, na katero se je odzival kot njen aktivni sooblikovalec. Ne samo da je bil odličen geograf, bil je tudi nadvse uspešen organizator, pedagog, politik ter družbeni in kulturni delavec. Njegov življenjski opus je vpet med pet področij, ki ga uvrščajo med tiste, ki so v drugi polovici 20. stoletja bistveno prispevali k oblikovanju duhovne podobe slovenskega naroda, še posebej Maribora in severovzhodne Slovenije.

Partizanščina je prva do temeljev ojeklenila njegov značaj. Prvo desetletje in pol po vojni ga najdemo v raznih krajih in na različnih funkcijah, povsod tam, kjer je s svojim znanjem in nesebičnostjo lahko največ pomagal (bil je šolski inšpektor, profesor in ravnatelj gimnazije, načelnik za prosveto in kulturo, sekretar SZDL, član Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije itd.). Neprecenljiva je bila vloga dr. Bračiča pri nastajanju in razvoju mariborske univerze, ki je v temeljih spremenila podobo in življenjski utrip Maribora ter njegovega zaledja. Njegova prva in največja ljubezen pa je ves čas ostajala

geografija. Na Slovenskem je le malo geografov s tako izostrenim smislom za historičnost v geografiji, kot je to pri dr. Bračiču. Največ pozornosti je v svojih raziskavah posvečal demografskim in socialno-gospodarskim pojavom. Mnogo njegovih geografskih razprav in drugih prispevkov je bilo objavljenih tudi v ČZN. Osebno sem se z dr. Bračičem seznanil v drugi polovici sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ko sem kot predsednik Zgodovinskega društva v Mariboru postal tudi član uredniškega odbora ČZN. Najino sodelovanje se je okrepilo v času mojega vodenja Založbe Obzorja in njegovega predsedovanja založniškemu svetu ter skupnega delovanja v mestni kulturni skupnosti. Z leti se je najin odnos iz tovariškega sodelovanja razvil v iskreno prijateljstvo, skozi katero sem dr. Bračiča spoznal kot človeka najširših obzorij in človeške topline, od njega pa sem se tudi mnogo naučil.

Miklavž na Dravskem polju, november 2019

Marjan Žnidarič